

ЖЕНСКА КЊИЖЕВНОСТ И ЖЕНСКО АУТОРСТВО ЈУДИТЕ ШАЛГО

(Силвиа Дражић: *Сиварни и имаинарни свейови Јудитџе Шалго*,
Контратег, Нови Сад, 2013)

Новосадска филозофиња Силвиа Дражић написала је обухватну студију о новосадској списатељици Јудити Шалго (1941–1996), која је настала на основу докторске тезе одбрањене 2012. године у Центру за родне студије Универзитета у Новом Саду. У студији С. Дражић је анализирао целокупан опус Јудите Шалго од поезије до прозе, с нагласком на анализи њених прича и романа. На почетку она контекстуализује сопствени рад мапирањем онога што су феминистичке критичарке у српском културном простору оствариле током 90-их, па и раније. Бројне критичарке, међу којима треба поменути ауторке окупљене око часописа *ProFemina*, београдског и новосадског Центра за женске студије, и других организација, интензивно су писале о српским књижевницама и научницама од 19. века па све до савремених ауторки. Њихов рад је резултирао ауторским књигама, текстовима и антологијама поезије и прозе у којима се говори о глобалном феномену женског ауторства у српском контексту. Ова се књига може схватити као део настојања да у српској култури ауторке постану видљиве, јер, како то објашњава С. Дражић, књижевна историја, као и сама књижевност, патријархални су дискурси чије конституисање подразумева искључивање женског ауторства.

Књига је, по речима саме ауторке, структурирана у три дела: теоријски, контекстуални и интерпретативни. Будући да се бави ауторком, феминистички приступи су неизбежни, јер су показали да је књижевност *ородњени* (што значи *мушки*) дискурс, те се феминистичке критичарске позиције дефинишу као интервенције које се спроводе у самој институцији књижевности и у канону. Оне су усредсређене на то да покажу колико је књижевница у историји једне националне књижевности било, оне их умећу у национални канон, а тај поступак има још један учинак: он великом броју ауторки даје легитимитет у савремености да се баве писањем поезије, прозе, критике и историје књижевности (о чему сама књижевна култура не жели отворено да говори, та чињеница се цензурише).

Питање књижевности и конструисање канона у смислу мушког ауторства, како га је конципирао Харолд Блум, утицајно је у српском књижевном простору. Блум је канон дефинисао као питање *мушкој ауторсџива*, описавши га фројдовским терминима односа оца и сина, у којем симболички син „стрепи од утицаја“ својих претходника, „очева“. Позивајући се на гинеографију, С. Дражић конципира женско ауторство као „стрепњу од ауторства“. Будући да књижевницама дуго није омогућен приступ књижевној пракси,

оне су осећале несигурност и nelaгoду сумњајући у своје стваралачке способности. Истичући да се Јудита Шалго никад није изјашњавала као феминисткиња, С. Дражић показује амбивалентан однос књижевница према феминизму. С једне стране, књижевност је конституисана као мушка, често мизогина а неупитно антифеминистичка, те бити у књижевности значи повиновати се мушком канону и изјашњавати се као антифеминисткиња. С друге стране, појам женске књижевности и женског ауторства, како о њима данас говоримо и како се практикују, не би били могући без феминизма и феминистичких интервенција. На тај парадокс наилазимо у интервјуу Владиславе Гордић са Јудитом Шалго, који се наводи у књизи. Мада је истакла да није феминисткиња, Шалго је објаснила да је женски глас у књижевности „други глас“, а концепт и појам другости настао је у феминистичким теоријама.

Смештајући рад Јудите Шалго у друштвени контекст, С. Дражић се усредсређује на значај побуне младих 1968, које многи интерпретатори повезују са настанком нове француске теорије, као и феномена нове уметничке праксе. Стога су у средишту њених разматрања концептуална уметност и неоавангарда, које се везују за језички обрт: тренутак када у уметности језик постаје основни медиј, а у књижевности се испитују границе самог књижевног медија. Ово је битно јер је поезија Јудите Шалго (коју ће она убрзо напустити) настала из језичког обрта, а неке одлике настале у оквирима неоавангарде она ће применити у прози.

Важан део анализе С. Дражић односи се на аутобиографски модус, који обухвата фикционализовање јаства. Много је савремених прозаисткиња које користе елементе аутобиографије у својим наративима, те се овај поступак често повезује са женским ауторством. Он са собом повлачи питање односа уметности и стварности, који С. Дражић подробно објашњава у књизи, указујући како Шалго у прози потиरे разлику између „стварног“ и „имагинарног“: имагинарно, фикционално, део је реалности коју уметница живи, као и што су елементи реалности уплетени у наративна ткања. С. Дражић истиче да је и интертекстуалност важна за опус Ј. Шалго, те прати неке од успостављених интертекстуалних веза.

Посебно је занимљиво издавање питања идентитета. Шалго је изјавила: „Уметник стално искушава, потврђује и пориче свој идентитет.“ С. Дражић се позива на Стјуарта Хола који је писао да је идентитет фикција, наратив који уноси уређени образац у сложену стварност друштвених односа, прича коју причамо о себи како бисмо сами себе конструисали. Код Јудите Шалго се на драматичан начин поставља питање родног, националног и професионалног идентитета. Али то питање је, како нам објашњава С. Дражић, једно од најважнијих питања на крају 20. века и тематизовано је у многим теоријским и уметничким опусима. Ако о њему мислимо у опусу Јудите Шалго, у игру улазе појмови – *женски идентитети*, чија се нестабилност показује мењањем презимена, *јеврејски идентитети*, јер се њено животно искуство током Другог светског рата може описати као „јеврејска судбина“ (отац и сестра су јој страдали) и *професионални идентитети*, који обухвата питање статуса списатељице у националном књижевном канону (колико се о њеном делу говори, колико се о њему пише, да ли је доступно новим генерацијама, да ли се о њему учи у школама, да ли је битно за књижевне опусе који сада настају, итд.).

Све у свему реч је о сложеној и свеобухватној студији, чијој важности доприноси и, на први поглед, мање битна чињеница да је међу ретким монографијама посвећеним савременим српским књижевницама. И на самом крају истакла бих још један аспект књиге, који се тиче *џолиџике цџџаџа*: Силвиа Дражић показује својим референцама колико се много научница и научника у српској култури бавило радом Јудите Шалго, колико је ауторки писало о питањима женског канона и женског ауторства. А то је лекција коју још морамо да научимо: да уважавамо оне који су у нашој сопственој култури већ писали о темама којима се и саме/сами бавимо.